

Warszawa, 20.05.2022 r.

Prof. dr hab. Jarosław Gryz
Wydział Bezpieczeństwa Narodowego
Akademii Sztuki Wojennej

**Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Oliviera Balogh
pt. „Polska i Węgry w systemie bezpieczeństwa europejskiego”
opracowanej pod kierunkiem naukowym
prof. dr hab. Bogusława Jagusiaka oraz promotor pomocniczą dr Natalię Moch**

Uwagi ogólne

Rozprawa doktorska w dziedzinie nauk społecznych i dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie mgr Oliviera Balogh została przedłożona do publicznej obrony w Wojskowej Akademii Technicznej im. Jarosława Dąbrowskiego. W pracy poddano analizie rolę Polski i Węgier w systemie bezpieczeństwa europejskiego w latach 2015-2020. Jej celem poznawczym była analiza i ocena wpływu polityki Polski i Węgier na system bezpieczeństwa europejskiego.

Problematykę pracy ujęto w siedmiu rozdziałach: dwóch rozdziałach teoretyczno-metodologicznych oraz pięciu rozdziałach poznawczo-empirycznych. Układ pracy ma charakter analizy problemowej. Badania zostały dodatkowo przeprowadzone za pomocą indywidualnych wywiadów pogłębionych z polskimi i węgierskimi ekspertami. W pracy została sporządzona prognoza kierunków współpracy polsko-węgierskiej na rzecz bezpieczeństwa europejskiego za pomocą analizy SWOT i PESM.

Autor przyjął kilka wiodących założeń poznawczych. Wyzwania i zagrożenia występujące i powstające w otoczeniu Europy jak i regionu Europy Środkowej uruchomiły wielopostaciowy proces przekształcania się obecnego systemu bezpieczeństwa europejskiego, wpłynęły na jego elementy składowe. Polityka zagraniczna i polityka bezpieczeństwa poszczególnych państw miały znaczący wpływ na ukształtowanie środowiska bezpieczeństwa. Lata 2015–2020 charakteryzowały się z wieloma konfliktami i kryzysami, wśród których wskazano wojnę na Ukrainie, kryzys migracyjny, spór wewnątrz Unii Europejskiej, a także spór wewnątrz NATO. Wskazane wyzwania oraz zagrożenia miały szczególny wpływ na architekturę bezpieczeństwa europejskiego. W pracy za wskazany okres przyjęto, że największym zagrożeniem nie tylko dla Europy, ale także dla całej ludzkości, stała się pandemia wirusa SARS-CoV-2, zmieniając dotychczasowy ład.

Oceniam, że praca ma charakter retrospektywy historycznej dowiązanej do wskazanego w niej okresu. Wartościuje zjawiska, zdarzenia, procesy, nadając im

określoną perspektywę poznawczą. Dysertacja obejmuje ważny poznawczo obszar badań.

Uwagi metodyczne

Rozprawa doktorska mgr Oliviera Balogha pt. „*Polska i Węgry w systemie bezpieczeństwa europejskiego*” została napisana w siedmiu rozdziałach, wstępie, zakończeniu. Zawiera bibliografię wykazy rysunków, tabel, map, wykresów, załączniki. Liczy ona 303 strony. Pod względem konstrukcji wypowiedzi posiada dwa rozdziały teoretyczno-metodologiczne, pięć rozdziałów merytorycznych.

Rozdział pierwszy ujmuje teoretyczne podstawy badań polityki zagranicznej państw w zakresie bezpieczeństwa, analizy pojęć i definicji bezpieczeństwa oraz obronności w nomenklaturze polskiej i węgierskiej.

Rozdział drugi przedstawia założenia metodologiczne wraz z uzasadnieniem podjęcia badań, przedmiotem, celem badań, problemami i hipotezami, ograniczeniami w badaniach. Obejmuje także krytyczną analizę literatury przedmiotu, polską i węgierską.

Rozdział trzeci dotyczy wybranych elementów bezpieczeństwa europejskiego wraz ze zdefiniowaniem samego pojęcia. Przeanalizowano w nim geograficzne, historyczno-kulturowe uwarunkowania bezpieczeństwa europejskiego. Opisano jego geopolityczne determinanty. W rozdziale wskazano ewolucję systemu bezpieczeństwa w kontekście ówczesnych i prognozowanych wyzwań.

Rozdział czwarty ukazuje determinanty i cele polityki zagranicznej Polski i Węgier w kontekście bezpieczeństwa europejskiego. Przedstawiono tu potencjał Polski i Węgier w celu określenia różnic i podobieństw w potencjale tych państw. Przeanalizowano także ich interesy narodowe i cele strategiczne.

Piąty rozdział omawia rolę Polski i Węgier w organizacjach i forach międzynarodowych wpływających na poziom bezpieczeństwa europejskiego. Przedstawiono tu nie tylko rolę tych organizacji, ale także miejsce jakie zajmują w nich Polska i Węgry.

Szósty rozdział przedstawia dwustronne relacje polsko-węgierskie obejmujące bezpieczeństwo europejskie. Zawarto w nim opis najważniejszych uwarunkowań i determinantów historycznych, przedstawiono obszary współpracy polsko-węgierskiej wraz z perspektywami współpracy. Analizowano również znaczenie polityki historycznej jak i polityki dwustronnej z wybranymi państwami. Ponadto, ukazano specyfikę strategii bezpieczeństwa narodowego Polski i Węgier.

Rozdział siódmy zawiera wnioski oraz wyniki badań. Przedstawiono tu syntezę ewaluacji aktualnego stanu bezpieczeństwa europejskiego nie uwzględniając przy tym trwającego konfliktu zbrojnego na Ukrainie od 24 lutego 2022 roku. Na podstawie przeprowadzonych badań sporządzono prognozę kierunków współpracy Polski i Węgier na rzecz bezpieczeństwa, a także przedstawiono, jak te kraje wpływają na jakość bezpieczeństwa europejskiego.

Oceniam, że każdy z rozdziałów w sposób przyczynowo – skutkowy został powiązany z pozostałymi omawiając inny zakres wiedzy tworzący wykładnię prezentowanej w pracy problematyki. W dysertacji przyjęto czytelne założenia i ograniczenia poznawcze. Z uwagi na to, rozdziały można traktować w sposób łączny i rozłączny. Także te poświęcone wykładni poznawczej pracy (pierwszy i drugi). Determinuje to jej odbiór, ocenę. Przyjęte we prowadzeniu założenia badawcze zostały w niej zrealizowane. W treściach poszczególnych rozdziałów znajdujemy ich wykładnię oraz rekapitulację w postaci wniosków.

Olivier Balogh w sposób interesujący poznawczo skonstruował swą narrację, nadając jej logiczny charakter. W rozprawie doktorskiej wykorzystano: prace zwarte w liczbie 73, artykuły naukowe w liczbie 20, czasopisma naukowe w liczbie 26, akty prawne w liczbie 22, strony internetowe 29. Wspólnie tworzą one formułę wiedzy w zakresie podjętej w pracy problematyki. **Oceniam, że dobór źródeł poznania naukowego jest prawidłowy, adekwatny do przeprowadzonych badań.** Udokumentowanie uzyskanej wiedzy, jej postać, w kontekście zawartych wypowiedzi jest właściwa poznawczo także w zakresie załączników 12 oraz ankiety (str. 287-293).

Przedmiotem podjętych w pracy badań była rola polityki dwu- i wielostronnej Polski i Węgier w systemie kształtowania systemu bezpieczeństwa europejskiego. Podmiotami w analizie były wskazane państwa oraz system bezpieczeństwa europejskiego na który wpływają, pośrednio bądź bezpośrednio. Cezurę czasową stanowią lata 2015–2020.

Głównym celem badań była analiza i ocena wpływu polityki Polski i Węgier na system bezpieczeństwa europejskiego w okresie 2015-2020. Jako cel poznawczy przyjęto ocenę efektywności i jakości wpływu polityki Polski i Węgier na system bezpieczeństwa europejskiego. Celem użytecznym było wskazanie kierunków, zakresu i możliwości zmian wpływu tych państw na system bezpieczeństwa europejskiego.

Głównym problemem badawczym było poszukiwanie odpowiedzi na temat miejsca i roli tak Polski jak i Węgier w systemie bezpieczeństwa europejskiego, wpływu polityki tych państw na bezpieczeństwo europejskie, a także potencjału, jaki stanowią te państwa dla

systemu bezpieczeństwa europejskiego. Główny problem badawczy został określony w następującym pytaniu: Jaką rolę odgrywa polityka Polski i Węgier w systemie bezpieczeństwa europejskiego w świetle aktualnych wyzwań i zagrożeń? **Nie jest dla recenzenta rzeczą zrozumiałą, skąd się wzięły dwa problemy główne – proszę o wyjaśnienie.**

W pracy została postawiona hipoteza główna: Polska i Węgry odgrywają istotną, chociaż zróżnicowaną rolę w systemie bezpieczeństwa europejskiego ze względu na: a) różnicę potencjału państw; b) percepcję zagrożeń i wyzwań Polski i Węgier; c) politykę zagraniczną wobec Federacji Rosyjskiej i USA; d) odgrywaną rolę w misjach pod auspicjami ONZ, NATO i UE; e) współpracę w budowie systemu bezpieczeństwa europejskiego. W stosunku do niej sformułowano problemy szczegółowe:

- I. Jakie są teoretyczne podstawy realizowania polityki zagranicznej państwa w kontekście bezpieczeństwa europejskiego w nomenklaturze polskiej i węgierskiej?
- II. Jaka jest architektura systemu bezpieczeństwa europejskiego, w tym jego cele, funkcje i zadania?
- III. Czy aktualna architektura systemu bezpieczeństwa europejskiego jest adekwatna do współczesnych i wyłaniających się wyzwań i zagrożeń?
- IV. Jakie są główne determinanty i cele polityki zagranicznej Polski i Węgier w kontekście bezpieczeństwa europejskiego?
- V. Jakie są interesy narodowe i główne cele Polski i Węgier w kontekście bezpieczeństwa europejskiego?
- VI. Jaki jest udział Polski i Węgier w działaniach na rzecz bezpieczeństwa europejskiego podejmowanych przez organizacje międzynarodowe?
- VII. Jaki jest wpływ polsko-węgierskich relacji dwustronnych na bezpieczeństwo europejskie?
- VIII. Jakie są prognozowane kierunki współpracy Polski i Węgier w dziedzinie bezpieczeństwa i obronności?
- IX. Jaki jest przewidywany wpływ polityki bezpieczeństwa Polski i Węgier na jakość bezpieczeństwa europejskiego?

Na podstawie powyższych szczegółowych problemów badawczych określono dziewięć hipotez szczegółowych:

- I. Polityka zagraniczna jest głównym aspektem wytyczania i realizacji polityki państwa w środowisku międzynarodowym. Polityka zagraniczna jest odpowiedzią na zmiany

zachodzące w środowisku międzynarodowym w celu osiągnięcia wyznaczonych celów, odzwierciedlającą interes narodowy, jakim jest bezpieczeństwo.

- II. Proces tworzenia architektury bezpieczeństwa europejskiego, rozpoczęty w ubiegłym wieku, przeszedł ewolucję strukturalną i funkcjonalną, co spowodowane było koniecznością reagowania na impulsy zewnętrzne i wewnętrzne, a także zmiany zachodzące w aspekcie historyczno-kulturowym i geopolitycznym.
- III. Aktualna architektura systemu bezpieczeństwa została osłabiona w 2015 r. poprzez przyływ masowej migracji do Europy. Podzieliło to region na dwa bloki – za i przeciw przyjęciu uchodźców i migrantów. Bezpieczeństwo europejskie boryka się z wyzwaniami i zagrożeniami zewnętrznymi, jak i wewnętrznymi, które obniżają skuteczność odpowiedzi na występujące i pojawiające się wyzwania i zagrożenia.
- IV. Polska pod względem potencjału narodowego przewyższa znacznie (w kontekście bezpieczeństwa europejskiego) Węgry, co wynika z różnic terytorialnych, położenia geopolitycznego i geostrategicznego. Specyfika potencjału tych państw wynika z historycznych zmian, które zaszły w XX wieku wraz z odzyskaniem niepodległości przez Polskę i utratą 2/3 terytorium państwa węgierskiego. Wizja członkostwa w NATO oraz UE, a następnie członkostwo w tych organizacjach wpłynęło na zbliżenie interesów narodowych oraz celów polityki zagranicznej Polski i Węgier w kwestii utrzymania bezpieczeństwa.
- V. Ze względu na potencjał, cele i interesy polityczne Węgry odegrają mniejszą rolę niż Polska w systemie bezpieczeństwa europejskiego, która w przyszłości może eksponować decyzje regionalne jako element swej odrębności.
- VI. Proces instytucjonalizacji bezpieczeństwa europejskiego wzmacnia potrzebę angażowania Polski i Węgier w struktury UE i NATO w celu budowy wzajemnego zaufania, tworzenia wspólnych koncepcji i strategii oraz aktywności instytucjonalnej w zakresie kształtowania systemu bezpieczeństwa europejskiego.
- VII. Głównymi partnerami gospodarczymi Polski i Węgier są państwa Unii Europejskiej, co wpływa pozytywnie na bezpieczeństwo europejskie. Państwa te prowadzą natomiast różne polityki wobec USA, Federacji Rosyjskiej i RFN, co może generować negatywne, jak i pozytywne zjawiska dla bezpieczeństwa europejskiego.
- VIII. Polska i Węgry będą kontynuować współpracę w ramach NATO. Sojusz jest podstawowym gwarantem bezpieczeństwa militarnego regionu. Kierunki polityki w ramach Unii Europejskiej, z przyczyn uruchomienia art. 7 Traktatu UE (TUE) i brexit, warunkują zmniejszenie aktywności RP i Węgier wewnątrz organizacji.

- IX. W przyszłości Polska, z przyczyn ściślejszej współpracy z USA, może odegrać stanowczą rolę w jakości bezpieczeństwa europejskiego w ramach sojuszu Północnoatlantyckiego. Węgry ze względu na wschodnią i bałkańską politykę mogą odegrać rolę mediatora w uzyskaniu członkostwa w Unii Europejskiej. W razie wspólnej platformy kooperacji Polska z Węgrami mogą osiągnąć pozycję lidera w kwestiach bezpieczeństwa w rejonie Europy Środkowo-Wschodniej.

W pracy przyjęto, że ze względu na rozbudowane zagadnienia opisane w poszczególnych rozdziałach należy postawić więcej problemów i hipotez szczegółowych co uczyniono.

W pracy wykorzystano metody badań stosowane w naukach społecznych. Z pomocą analizy systemowej określono system bezpieczeństwa europejskiego, jego zakres przedmiotowy, jak i podmiotowy. Z pomocą metod komparatystycznych w różnych sektorach przeprowadzono analizy potencjału Polski i Węgier. Za pomocą metody porównawczej przedstawiono polityki Polski, jak i Węgier w ramach systemu bezpieczeństwa europejskiego. Za pomocą analizy ilościowej podjęto próbę przedstawienia potencjału Polski i Węgier. Metoda historyczna została wykorzystana do ukazania wybranych elementów stosunków dwu- i wielostronnych. Metoda delficka umożliwiła przeprowadzenie analizy poziomu bezpieczeństwa europejskiego i wpływu na niego Polski i Węgier. Indywidualne wywiady pogłębione z ekspertami zostały ograniczone do tych z Polski i Węgier. Przeprowadzono wywiady z czterema ekspertami z Polski oraz dwoma ekspertami z Węgier. W celu przedstawienia analizy prognostycznej, a także merytorycznej oceny poziomu bezpieczeństwa europejskiego i wpływu Polski i Węgier na niego, przeprowadzono analizę SWOT oraz zmodyfikowaną analizę PEST. W dysertacji zmiennymi zależnymi określono system bezpieczeństwa europejskiego, natomiast niezależnymi – politykę zagraniczną Polski i Węgier. Metody badawcze zostały podzielone przez autora na teoretyczne i empiryczne. **Oceniając, przyjęta w pracy wykładnia poznania naukowego została sporządzona właściwie w zakresie przeprowadzonych badań. Należy tu wskazać ujęcie teoretyczno – poznawcze jako jej niewątpliwy atut uzupełnione o warstwę merytoryczną.**

Ocena strony redakcyjnej rozprawy doktorskiej

Dysertacja została przygotowana pod względem edytorskim w sposób prawidłowy, z zastosowaniem technik pisarskich. Na podkreślenie zasługuje swobodny styl wypowiedzi Autora co czyni pracę komunikatywną, interesującą poznawczo. Niekiedy uderza tendencja do powtarzania słów lub zwrotów w zdaniach. Te formy wypowiedzi można było pominąć w finalnej edycji pracy. Niektóre zdania, niestety są trudne do zrozumienia zawartej

w nich wykładni, np. *Potencjał militarny w regionie wyzwań i zagrożeń militarnych jest niezbędny* (s. 145).

Merytoryczna ocena pracy

Praca składa się z siedmiu rozdziałów z których pięć ma charakter merytoryczny.

Rozdział I wskazuje, że Polska i Węgry są państwami demokratycznymi, które mają na celu utrzymanie bezpieczeństwa i pokoju. Mimo ograniczonych możliwości państwa te powinny prowadzić politykę, która utrzymując własne interesy narodowe i osiągając cele nie doprowadzić do powstania konfliktu wewnątrz systemu bezpieczeństwa europejskiego. Jest on bowiem gwarantem ich bezpieczeństwa, a także regionu. Nie można natomiast wskazać na podobieństwo tych interesów narodowych.

Rozdział II zawiera wykładnię metodologiczną pracy. Obejmuje on wykładnię procesu badawczego, jego etapy, przyjęte podejście.

Rozdział III ukazuje bezpieczeństwo kontynentu opierające się na sześciu elementach. Elementy te ewoluują ze względu na występujące zagrożenia i wyzwania stojące przed regionem. Ukazano tu rolę OBWE w budowie pokoju i bezpieczeństwa. Wskazano, że w XXI wieku wiodącą rolę odegra Unia Europejska integrująca Europę Zachodnią i Środkowo-Wschodnią. Europa znajduje się w strefie przecięcia między USA a Azją wraz z jej mocarstwami, jak Rosja i Chiny. Pod względem geopolitycznym Europa w większości należy do świata zachodniego, z czego wynika członkostwo w NATO. Europę Środkowo-Wschodnią możemy określić natomiast mianem strefy przejściowej między mocarstwem USA i Wschodnimi (Rosja i Chiny), które za pomocą więzi gospodarczej i politycznej wywierają wpływ. We współczesnej Europie zagrożenie stanowią czynniki wewnętrzne jak i zewnętrzne. Wśród zewnętrznych najczęściej mówiono o agresywnej polityce Federacji Rosyjskiej, lecz także o wzroście potęgi Chińskiej Republiki Ludowej. Z drugiej strony, Europa podzielona i niesolidarna nie ma możliwości przeciwstawić się współczesnym wyzwaniom i zagrożeniom. Trwająca od lat 70. XX wieku budowa architektury bezpieczeństwa europejskiego stworzona przez porozumienia między Zachodem a Rosją, uległa degradacji w drugiej dekadzie XXI wieku. System bezpieczeństwa europejskiego rozwijał się wraz z pojawieniem się nowych wyzwań i zagrożeń. Przyczyniło się to do tego, że część organizacji międzynarodowych, jak Unia Europejska i NATO, nabierały znaczenia, a inne, jak ONZ i OBWE, na znaczeniu w regionie traciły. **Proszę o rozwinięcie wypowiedzi zawartej na s. 84, cyt. „Trzeba podkreślić, że system bezpieczeństwa europejskiego nie jest organizacją ujednoczoną, lecz zbiorem organizacji**

międzynarodowych i forum współpracy, jak i suwerennych państw.” Co Autor ma na myśli?

Rozdział IV wskazuje, że Polska i Węgry stanowią element składowy struktury euroatlantyckiej, co jest fundamentem bezpieczeństwa regionu. Na podstawie analizy stwierdzono:

- W Europie Środkowo Wschodniej stagnację gospodarczą i społeczną, Jedno z wyzwań będą stanowić skutki pandemii w 2020 roku.
- Deficyt Węgier w zapotrzebowaniu Polski i Węgier na energię w tym elektryczną. Bez wspólnej sieci elektrycznej z państwami sąsiadującymi tego zapotrzebowania państwa nie będą w stanie zapewnić dla potrzeb gospodarstw domowych i przemysłu.
- Fundamentalne rozbieżności co do oceny roli Federacji Rosyjskiej jako zagrożenia. Polskie podejście jest sprzeczne z polityką zagraniczną Węgier.
- System bezpieczeństwa europejskiego jest skomplikowaną i wieloelementową strukturą. Z tego wynika trudność jego oceniania efektywności i skuteczności, a także analizowania samego systemu.

Proszę o rozwinięcie wypowiedzi zawartej na s. 144, cyt., Głównym celem Węgier jest, z uwagi na położenie geopolityczne, by kraj ten należał do struktury euroatlantyckiej. Dla NATO Węgry odegrają rolę jako terytorium buforowe i przejścia na Bałkany, z czego wynika jego rola i znaczenie dla sojuszu.

Rozdział V odnosi się do udziału wymienionych państw w organizacjach i instytucjach międzynarodowych. Polska jak i Węgry są stronami wielu form współpracy. Dla Polski jak i Węgier członkostwo w Sojuszu Północnoatlantyckim stanowi fundament ich bezpieczeństwa europejskiego. W celu zapewnienia bezpieczeństwa, Polska jak i Węgry biorą udział w misjach zagranicznych prowadzonych przez NATO. Ze względu na własny potencjał militarny i mniejsze poczucie zagrożenia militarnego ze strony zewnętrznej, społeczeństwo węgierskie w mniejszym stopniu wspierałoby udzielanie wsparcia militarnego przez organizację. Wraz z dołączeniem do Unii Europejskiej Polski i Węgier kraje te stały się członkami systemu bezpieczeństwa europejskiego w aspekcie nie tylko politycznym i militarnym (NATO), lecz także społecznym i gospodarczym (UE). Autor wskazał, że Grupa Wyszehradzka w okresie 2015–2020 stała się bardziej hasłem politycznym niż rzeczywistym sojuszem czterech państw. Przyczyną braku pogłębienia współpracy politycznej były sprzeczne interesy tych państw. Współpraca ta miała charakter głównie dwustronny i nie obejmowała wszystkich członków.

Rozdział VI dotyczy formuły stosunków polsko – węgierskich. Autor wskazuje, że wyzwania między nimi o charakterze historycznym powstały w okresie ostatniego stulecia. Zmiana geopolityczna, do jakiej doszło po pierwszej wojnie światowej i destrukcja, jaka miała miejsce w trakcie drugiej wojny światowej, wpływają do dziś na więzi z sąsiadami. Autor wskazuje, że do pogłębienia współpracy mogłoby dojść za pomocą inicjatyw wzmacniających współdziałanie historyków i badaczy inicjujących wspólne badania, politykę przyjaźni w interpretacji historii. Skutkiem tego mogłoby być budowanie kultury i tożsamości Europejczyka tej części kontynentu. Najważniejsze różnice we współpracy dwustronnej Polski, jak i Węgier występują wobec Federacji Rosyjskiej i USA. Jest to jeden z głównych elementów, który w przyszłości może doprowadzić do oddalania Warszawy od Budapesztu.

Rozdział VII opisuje lata 2015–2020 kiedy to pojawiło się wiele wyzwań i zagrożeń, które wpłynęły na poziom bezpieczeństwa europejskiego. Największym wyzwaniem w tym okresie były konflikty wewnątrz Unii Europejskiej, doprowadzające do brexitu i konfliktów politycznych. Zaczęto także wówczas rozwijać zdolności i współpracę obronną w ramach Unii Europejskiej, co wpływa pozytywnie także na zdolności w ramach NATO. NATO wraz z Unią Europejską aktywnie brały i biorą udział we wsparciu i rozwiązywaniu konfliktów w regionie (Afryka, Bliski Wschód).

Współpraca polsko-węgierska w obszarze bezpieczeństwa odbywała się w ramach wymienionych organizacji. Autor wskazuje, że trudno jest jednoznacznie oceniać wpływ polskiej i węgierskiej polityki bezpieczeństwa na jakość bezpieczeństwa europejskiego. Polska ze względu na większy potencjał narodowy odegra większą rolę w systemie bezpieczeństwa europejskiego. Wynikać to ma w dużym stopniu z jej położenia geopolitycznego. W konsekwencji, analizy wykazały zależność między poziomem bezpieczeństwa europejskiego a prowadzoną przez Polskę i Węgry polityką zagraniczną. Ze względu na charakter państw granicznych NATO i UE, wyzwania i zagrożenia ich dotyczące mają szczególne znaczenie dla systemu bezpieczeństwa europejskiego. Rzeczą dotyczy wojny na Ukrainie, a także możliwość wybuchu następnej wojny na Bałkanach. Węgry odegrają tu rolę centrum logistycznego dla sił sojuszniczych z możliwością ich przerzutu (sił i środków) na Bałkany, a także do Rumunii i Bułgarii. **Pytanie, proszę scharakteryzować „konflikt domowy na Ukrainie” (cyt., s. 252), czym on jest dla Węgier i Polski, podobieństwa i różnice w ocenie.**

W konsekwencji przeprowadzonych badań, w rozprawie doktorskiej został zaprezentowany potencjał Polski i Węgier, polityka i wpływ tych państw na system bezpieczeństwa europejskiego. Jak stwierdził Autor, istotna rola Polski, lecz w większym

stopniu Węgier, wynika nie tylko z aktywności w tym systemie, a z samego faktu członkostwa w NATO i Unii Europejskiej. Gdyby te państwa nie należały do tych organizacji, stanowiłyby wyzwanie, a nawet zagrożenie dla bezpieczeństwa europejskiego, ponieważ stałyby się państwami niedemokratycznymi pod wpływem prawdopodobnie Federacji Rosyjskiej, mniej prawdopodobnie Chińskiej Republiki Ludowej. Proces tworzenia architektury bezpieczeństwa europejskiego, rozpoczęty w ubiegłym wieku, przeszedł ewolucję strukturalną i funkcjonalną. Spowodowane to było koniecznością reagowania na impulsy zewnętrzne i wewnętrzne, a także zmiany zachodzące w aspekcie historyczno-kulturowym i geopolitycznym. Polska pod względem potencjału narodowego przewyższa znacznie w kontekście bezpieczeństwa europejskiego Węgry, co wynika z różnic terytorialnych, położenia geopolitycznego i geostrategicznego. Specyfika potencjału tych państw jest rezultatem zmian historycznych, które zaszły w XX wieku

Dokonując oceny warstwy merytorycznej pracy stwierdzam, że Autor:

- **Osiągną właściwą dysertacjom spójność prezentowanych badań w związku z przyjętymi we wstępie założeniami poznawczymi.**
- **W poszczególnych rozdziałach weryfikował przyjęte w rozdziale metodologicznym założenia.**
- **W sposób prawidłowy opisał i wykorzystał materiał badawczy pogłębiając jego wywiadami przeprowadzonymi z ekspertami tworząc przekaz logiczny, czytelny.**
- **Właściwie wykorzystał metody badawcze.**
- **Właściwie wykorzystał i zaadaptował na potrzeby pracy wykładnie wiedzy.**

Wniosek końcowy

Dysertacja mgr Oliviera Balogha pt. „*Polska i Węgry w systemie bezpieczeństwa europejskiego*”, opracowana pod kierunkiem naukowym prof. dr hab. Bogusława Jagusiaka oraz promotor pomocniczą dr Natalię Moch, spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim. Stanowi ona oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazuje na ogólną wiedzę teoretyczną doktoranta. Ponadto, na jego umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. **Biorąc powyższe pod uwagę przy ocenie przedłożonej rozprawy należy stwierdzić, że praca mgr Oliviera Balogha spełnia wymogi stawiane pracom doktorskim. Wnioskuje o dalsze postępowanie.**

